

2. *GRI 1: Foundation 2021. Global Reporting Initiative. 2021. URL: <https://surl.lu/xshuco>*
3. *Офіційна фінансова звітність ТОВ «НОВОПАК СВ», 2023–2025 років. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/33065515/*
4. *Triple Bottom Line. Investopedia. URL: <https://surl.li/aiwlxy>*

Немченко А. С.,
*доктор фармацевтичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України,
професор кафедри організації та економіки фармації,
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця,*
Назаркіна В. М.,
*доктор фармацевтичних наук, професор,
професор кафедри соціальної фармації,
Національний фармацевтичний університет*

ЗАХИСТ ПРОФЕСІЙНИХ ІНТЕРЕСІВ ФАРМАЦЕВТІВ ТА ПРОБЛЕМ НЕПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФАРМАЦІЇ

Актуальність дослідження зумовлена зростанням ролі фармацевтів у системі охорони здоров'я (ОЗ) як у світі так і Україні, розширенням їх професійних функцій та водночас наявністю системних проблем, пов'язаних із недотриманням кваліфікаційних вимог і залученням до фармацевтичної діяльності осіб без належної освіти. В умовах реформування системи ОЗ України та інтеграції до європейського простору питання захисту професійних інтересів фармацевтів набуває особливої ваги, оскільки безпосередньо впливає на якість і безпеку фармацевтичної допомоги населенню.

Метою дослідження є комплексне обґрунтування механізмів захисту професійних інтересів фармацевтів та аналіз проблем непрофесійної діяльності у фармацевтичному секторі з урахуванням міжнародного досвіду.

Встановлено, що захист професійних інтересів фармацевтів має комплексний характер і охоплює правові, організаційні та етичні компоненти. Основними складовими є: чіткі кваліфікаційні вимоги до доступу в професію; забезпечення професійної автономії; гарантування належних умов праці; захист від неправомірного втручання у професійну діяльність; функціонування ефективної системи безперервного професійного розвитку (БПР).

Нормативно-правове регулювання визначає вимоги до освіти, ліцензування фармацевтичної, зокрема аптечної діяльності, стандарти належних практик (GxP) та механізми державного контролю. Водночас, як свідчить сучасна

практика, формальна наявність регуляторних норм не завжди гарантує їх ефективну реалізацію.

Однією з ключових проблем є наявність у фармацевтичній галузі непрофесіоналів – осіб, які здійснюють діяльність без відповідної освіти або з порушенням кваліфікаційних вимог. Це проявляється у відпуску ліків некваліфікованими працівниками, наданні неналежних консультацій, порушенні умов зберігання ЛЗ, а також формальному відношенню до ролі фармацевта в аптечному закладі. Наслідками таких практик є порушення норм законодавства, зниження якості фармацевтичної допомоги, підвищення ризиків для здоров'я пацієнтів, зниження рівня довіри до професії та девальвація професійних стандартів. Крім того, це створює нерівні умови для кваліфікованих фахівців і фактично порушує їх право на професію.

Міжнародний досвід демонструє ефективні механізми запобігання непрофесійній діяльності та захисту інтересів фармацевтів. У країнах ЄС функціонують системи професійного регулювання, що передбачають обов'язкову реєстрацію фармацевтів, чіткі кваліфікаційні вимоги та діяльність органів професійного самоврядування.

Показовим є досвід Німеччини, де доступ до професії є чітко регламентованим. Підготовка фармацевтів триває 5 років і включає теоретичне навчання та обов'язкову практичну підготовку тривалістю один рік. Кожен етап навчання завершується складанням державних іспитів. Після завершення освіти випускник має отримати державний дозвіл (Approbation), який надає право на здійснення фармацевтичної діяльності. Додатковими вимогами є підтвердження рівня володіння німецькою мовою, проходження практичної підготовки та складання іспитів з фармацевтичної практики і законодавства. Таким чином, забезпечується високий рівень професійної компетентності та готовності до самостійної практики.

Особливістю німецької моделі є жорстке регуляторне обмеження на право власності аптек. Власником аптеки може бути виключно фармацевт, що підкреслює персональну відповідальність за якість фармацевтичної допомоги та мінімізує вплив комерційних інтересів на професійну діяльність. Законодавство забороняє створення класичних аптечних мереж, проте допускає володіння однією основною аптекою та до трьох філій у межах географічної близькості, які також повинні перебувати під керівництвом фармацевтів. Наразі у Німеччині функціонує близько 18 тис. аптек, при цьому спостерігається тенденція до поступового скорочення їх кількості, зумовлена зростанням конкуренції з боку онлайн-аптек, економічними чинниками та регуляторними обмеженнями. Водночас у Німеччині дозволено дистанційний продаж ліків, а також

функціонування пунктів прийому рецептів. Значна частина аптек здійснює екстемпоральне виготовлення ліків, що підсилює клінічну роль фармацевта.

Отже, німецька модель фармацевтичної діяльності характеризується високим рівнем професійної регламентації, персоніфікованою відповідальністю фармацевта, обмеженням комерціалізації аптечного сектору та ефективними механізмами контролю доступу до професії. Це дозволяє мінімізувати ризики непрофесійної діяльності й забезпечити високі стандарти фарм. допомоги.

Порівняльний аналіз дозволяє визначити ефективні інструменти регулювання: розвиток професійного самоврядування; ведення відкритих реєстрів фармацевтів; посилення відповідальності за порушення професійних стандартів; впровадження системи БПР; підвищення ролі професійної етики.

Для України актуальним є впровадження комплексного підходу, що передбачає: удосконалення контролю за дотриманням ліцензійних умов; підвищення прозорості процедур атестації; розвиток інституту професійного самоврядування; посилення відповідальності за допуск до професійної діяльності некваліфікованих осіб; підвищення престижу фармацевтичної професії та ключовою ролі фармацевтів в системі ОЗ.

Право на професію фармацевта є невід'ємною складовою загального права людини на працю, закріпленого в Конституції України та міжнародно-правових актах, зокрема Загальній декларації прав людини та Європейській соціальній хартії. Це право охоплює можливість здобуття фармацевтичної освіти, доступу до професійної діяльності, її вільного здійснення та професійного розвитку протягом життя згідно Концепції «Фармацевт 7 зірок», визначеною ВООЗ і FIP.

Концепція «фармацевта семи зірок» (Seven-Star Pharmacist), запропонована ВООЗ і FIP, визначає модель компетентностей сучасного фармацевта, орієнтованого на потреби пацієнта і системи ОЗ. Вона включає ролі: надавача допомоги (caregiver), особи, що приймає рішення (decision-maker), комунікатора (communicator), управлінця (manager), безперервного учня (life-long learner), наставника (teacher) та лідера (leader). Подальший розвиток концепції передбачає її розширення до «8 зірок» шляхом додавання ролі дослідника (researcher), що підкреслює значення доказової практики, фармаконагляду та наукової діяльності. У сучасних підходах акцент зміщується до компетентнісних доменів, зокрема цифрової компетентності, участі у громадському здоров'ї, пацієнтоорієнтованості, міжпрофесійної взаємодії та дотримання етичних принципів. Сучасна модель «фармацевта 7+3 зірок» додатково включає ролі дослідника, підприємця та агента змін, відображаючи розширення професійної діяльності фармацевта. Це підкреслює перехід від виконання функціональних обов'язків до активної участі у формуванні фармацевтичної практики,

впровадженні інновацій та забезпеченні раціонального використання лікарських засобів.

Захист професійних інтересів фармацевтів є необхідною умовою забезпечення якості та безпеки фармацевтичної допомоги. Проблема непрофесійної діяльності має системний характер і потребує комплексного вирішення. Використання міжнародного досвіду сприятиме формуванню ефективної моделі регулювання фармацевтичної професії в Україні.

*Novik I.O.,
candidate of economic sciences, associate professor,
associate professor, department of business economics
and international economic relations,
Kuznetsov Yu. A.,
postgraduate student,
National technical university «Kharkiv polytechnic institute»*

ANALYSIS OF POSSIBLE STRATEGIES FOR ADAPTING TO CULTURAL DIFFERENCES TO INCREASE THE EFFECTIVENESS OF INTERNATIONAL COMMUNICATION

Managers in managing multicultural project teams face major problems [29, 30]. Communications stand out as one of the most common and widespread problems in the work of multicultural organizations. Thus, in the case of Western culture, the prevalence of explicit methods of transmitting information is obvious (the meaning of phrases is limited by their external form, during negotiations all alternatives are indicated openly and explicitly). For Eastern-type cultures, the context can have a much greater influence than the message itself, the implicit method of transmission prevails. For American and European employees, the effectiveness of communication by e-mail is much higher than for representatives of Japan and China. At the same time, the effect of personal meetings with management for representatives of Asian countries is higher than for Western employees. Another problem in teams between carriers of Western European and East Asian cultural traditions is hierarchy. For carriers of Western business culture, the power distance is significantly smaller than for their Eastern counterparts. In the case of representatives of Eastern cultural groups, the lack of a clearly expressed hierarchy can negatively affect the overall results of the teams' work. For representatives of Western cultures, the desire to solve the tasks set within the project with minimal time and minimal possible use of resources is characteristic. However, this position is in contradiction with the ideas about solving problems of the bearers of Eastern cultural traditions, who are characterized by a more measured,